

*Volem agrair, de forma especial, al Carles i a la Montserrat,
al Xavier, a l'Aleix i al Simeó la seva
ajuda i col·laboració imprescindibles per poder
escriure el text. De la mateixa manera que ho fem
amb l'Eva i l'Esther, per la seva paciència infinita.*

*Per als damnats d'aquest país i els altres,
per als vençuts i els reus de tant d'escarn,
per als qui fan del morir llur malviure,
per a ells l'amor, per a ells el nostre clam.*

Clam
Àlvar Valls i Oliva

Pròleg

El gener de 1972, pocs dies després de Reis, marxava de Lleida. Tenia 16 anys. No sabia, i em preocupava ben poc en aquell moment, saber quan i com hi tornaria. Marxava, amb el meu germà Josep Maria Reñé, amb Xus Lladós i Xavier Barberà, i amb Antoni Dalmau, *Quec*, com a xòfer, per entrar en una clandestinitat que, en el meu cas, duraria gairebé deu anys, més vint-i-vuit anys, fins ara, d'exili a l'Estat francès. Dels que marxàvem, en els anys posteriors, en Xavier faria anys de presó, la Xus va ser detinguda i en Josep Maria faria anys d'exili. Jo vaig negar-me sempre a sortir de Catalunya.

Un altre gener de gran nevada, l'any 1981, vaig creuar la frontera per la muntanya, passant per darrera vegada el coll de Malrem, entre Beget i la Menera, en direcció nord, per quedar-m'hi. En territori català, però fora de l'abast de l'aparell repressiu espanyol, vaig reaprendre a viure sense l'ai al cor, a fer una vida normal. A Perpinyà i a Bao, a la Catalunya Nord, vaig poder exercir de periodista. Vaig participar en la creació de Ràdio Arrels, amb la qual vaig estar lligat professionalment durant quinze anys, i vaig participar en la creació i implantació d'altres mitjans de comunicació en català. Al poble on visc, Bao, casa meua va servir per fundar l'associació cultural d'on va néixer la primera colla castellera al nord de l'Albera. I a Perpinyà he pogut, també, dedicar-me a la literatura, publicant llibres a l'editorial perpinyanenca Trabucaire.

Rafael Reñé, però, ha desaparegut des d'aquell hivern del 1972. Durant els anys de clandestinitat, els noms i les identitats se succeïen en funció de les necessitats. He perdut el compte dels noms que vaig utilitzar... bé, tampoc no m'hi he parat mai a comptar-los.

Un nom, tanmateix, em va seguir al llarg de tots aquells anys: Aleix. Era el "nom de guerra" que havia triat a Lleida i que, no sé si ho sap, havia manllevat l'Aleix Creus de Tremp.

A la Catalunya Nord hi va arribar, aquell hivern nevat del 1981, no pas Rafael Reñé, sinó Aleix Vidal (em feia gràcia ser homònim del, ja en aquell temps, sinistre personatge). Anys més tard, per poder deixar de ser espanyol oficialment recuperaria el meu cognom, però això ja és una altra història.

Actualment, pot semblar propi de caps calents i d'adolescent eixelebrat, aquella manera de desaparèixer de casa i de la ciutat. No era el cas. Estem

parlant d'un país que es trobava immers en una dictadura que mai acabava de finalitzar, en una societat clarament injusta, obertament repressora de qualsevol expressió social, cultural i política. Una dictadura que tenia una llengua: l'espanyol. Uns colors: el gris de la policia i el caqui de l'exèrcit. Per mi, era una evidència que la meva família, la meva ciutat, el meu poble estàvem sota un jou que, estranyament, la majoria acceptava sense revoltar-s'hi. Em bullia la sang de viure una situació tan escandalosament injusta. Després de nits pintant parets per proclamar allò que era evident, de penjar banderes quadribarrades corrent el risc de ser tirotejat per guàrdies civils (com li va passar a l'Albert Tarrats de les Borges, a la Xus i al Quec matalasser) i de fer, amb la colla, tot el que podíem per afirmar la catalanitat d'aquella Lleida fosca i franquista, va arribar el moment de decidir el futur. Es veia a venir la fi del règim franquista, però no estava gens clar que Catalunya —i no parlem dels altres països catalans— guanyaria la seva llibertat o, altrament dit, la independència. Vaig marxar de Lleida per allistar-me a la que havia d'esdevenir la força militar que garantiria que Catalunya fos lliure. Ni més ni menys. Per mi, qualsevol injustícia social, cultural i nacional tenia un nom: Espanya. Era absolutament tendre políticament, ho reconec. Van ser anys, i molts llibres, més tard, i moltes hores de cursos i converses amb Martínez Vendrell i altres, en què vaig comprendre que també hi havia explotadors catalans, catalans sense escrúpols que pactaven i s'avenien amb el poder, fos quin fos, per fer rutllar el negoci o la fàbrica... com qualsevol capitalista d'arreu del món.

Com tots els que vam participar en els fets que explica aquest llibre, la nostra prioritat era una: Catalunya. Qui més qui menys de nosaltres tenia una sensibilitat progressista, d'esquerres, autogestionària..., però érem soldats per Catalunya, i prou. La política la deixàvem als partits polítics. I això ens distingia dels grups armats que, més o menys, actuaven aquells anys, amb ideologies ben marcades, tant si eren d'àmbit català com basc o estatal.

Les coses no van anar per on hauríem desitjat, per dir-ho suaument. La dictadura va morir de mort natural, la Transició es va fer a costa de la llibertat de Catalunya, dels Països Catalans. Les forces polítiques catalanes van acceptat canviar el jou de la dictadura pel jou tou de la pretesa democràcia. I van decidir continuar sent espanyols. I el que més em va afectar és que el poble català va acceptar majoritàriament aquesta submissió voluntària de la via autonomista. Jo no. No podia donar el meu acord que el meu país continués essent Espanya.

No em vull allargar sobre aquesta lamentable transició democràtica on Catalunya va perdre el tren de la història. Personalment, vaig provar de continuar el meu compromís i la meva lluita, però no podia trobar-me a gust anant a repèl del país, del meu poble mesell, pactista, cada dia més espanyolitzat... I si no vaig dubtar, l'any 72, a agafar les armes com un servei al país —perquè llavors tot era possible i la possibilitat que Catalunya volgués ser lliure era real—, als anys 80 no em sentia amb cor d'esdevenir messiànic, aïllat del meu poble. Després d'intentar, durant un curt lapse de temps, des de la Catalunya Nord, de construir una nova dinàmica armada, vaig decidir de separar-me sense remor d'uns mètodes que s'allunyaven, cada dia més, de la voluntat popular.

Potser ara, o en el futur, hi haurà altres trens. Les iniciatives ciutadanes, les consultes populars... sembla que és per aquí que s'engresca ara Catalunya. Sembla que al nostre poble li hagin calgut dècades per veure que la via autonomista, i, per tant, espanyola no li convé. Tan de bo. Tan de bo que siguem el primer cas en la història on un poble accedeix a la llibertat sense patir, tan de bo. Però el dia que Catalunya decidirà seriosament el seu futur, jo no votaré. No votaré perquè per votar a la Catalunya autònoma cal ser espanyol. Em refereixo, és clar, a les eleccions i els referèndums que compten, les eleccions i els referèndums de veritat. No votaré perquè, des de fa molts anys, ja no sóc espanyol.

I si un dia Catalunya esdevé un país de veritat, si un dia Catalunya pot donar papers de veritat, com els que m'han donat a l'Estat francès, Rafael Reñé tornarà a Lleida, amb els seus fills nord-catalans, a demanar-los.

Aleix Renyé